

**СИМВОЛ У ДІДЖИТАЛ-ЕПОСІ : КУЛЬТУРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СИМВОЛІВ,
ПРИКЛАДНА КУЛЬТУРОЛОГІЯ, ДІДЖИТАЛ КУЛЬТУРА**

Катерина ДАННИК – кандидат культурології, доцент,
доцент кафедри сценічного мистецтва і культури,
Київський національний університет технологій та дизайну, Київ
<https://orcid.org/0000-0002-5257-8862>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.51.1108>
katlina17@gmail.com

Наведено огляд сучасних публікацій, у яких досліджено роль символів у цифровій культурі та їхнє значення в прикладній культурології. Розглянуто теоретичні та методологічні підходи до аналізу цифрових символів, їхню трансформацію у візуальних, текстових і мультимедійних форматах. Розглянуто практичні аспекти використання символів у діджитал-контенті та культурних проєктах. Проаналізовано тенденції розвитку цифрової культури в Україні та світі, зокрема роль креативних індустрій у формуванні нових культурних сенсів. Виявлено, що сучасні цифрові символи виконують функції комунікаційних, ідентифікаційних та естетичних маркерів у віртуальному середовищі.

Ключові слова: цифрові символи, діджитал-культура, культурологія, креативні індустрії, візуальні символи.

Актуальність проблеми. У добу стрімкої цифровізації культурні символи переживають фундаментальну трансформацію: вони не лише зберігають своє значення, але й набувають нових форм, комунікаційних можливостей і функцій. Ця зміна означає не лише оновлення знакових систем, а виклик для культурології, що має адаптувати методи аналізу до діджитал-середовища, де символи швидко модифікуються, поширюються глобально й взаємодіють із технологіями. Практичне завдання полягає в тому, щоб розробити адекватні підходи до розуміння символів у цифровій культурі – як для культурологів, так і для практиків (дизайнерів, медіа, художників) – адже без таких підходів ризикуємо втратити глибину значення символів або ж спростити їх до «лайків» і «емоджі». Вирішення цієї проблеми сприяє не лише академічному розумінню, але й компетентному управлінню символічними ресурсами в мистецтві, культурному менеджменті, цифровому контенті.

Останні дослідження та публікації. У науковій літературі дедалі частіше порушується тема символів у цифровій культурі. Зокрема, у публікації «Digital Transformation in Culture: Current Realities and Development Perspectives» авторки О. Гудзенко [3] викладено як цифрові технології змінюють культурну сферу й модифікують символічну комунікацію. У праці Балалаєвої О. [1] аналізуються детермінанти цифрової культури в Україні, зазначаючи, що символи в ній стають елементами системи соціальної інтеграції та духовного виробництва.

У міжнародному контексті робота «Creative approach to shaping the symbolic system of global culture» [7] розглядає символ як технологію творення глобальної культури через цифрові платформи journals.vilniustech.lt. Автор публікації «Symbol Preaching in the Digital Age: From Symbol Recognition to Symbol Interpretation in Facebook Ads» [2] обговорює перехід від розпізнавання символів до їх інтерпретації в медіа-середовищі MDPI. Також слід відзначити працю «Theoretical and Methodological Principles of Digitalisation of Cultural Space in the Process of Creative Industry Development in Ukraine» [6], в якій проаналізовано питання цифровізації культурного простору України і методологічні аспекти, що супроводжують цей процес.

Цей вибір публікацій демонструє, що науковий інтерес до питання символів у діджитал-епосі зростає, але є ще не повністю систематизовані висновки – зокрема, щодо методів культурологічного аналізу таких символів. Цю прогалину й прагне заповнити дана стаття.

Метою статті є визначити характерні риси символів у цифровій культурі (діджитал-епосі), окреслити методологічні підходи прикладної культурології до їхнього аналізу, а також проаналізувати культурні наслідки цих трансформацій, зокрема вплив на ідентичність, належність та символічну продукцію.

Виклад основного матеріалу. Теоретична база: символ і цифрова культура. У класичній культурології символ трактувався як знак, що передає значення, має одночасно денотативний і конотативний аспекти, діє в межах культурної системи. У семіотичі символ сприймається як знак, що має певну умовність та прийняте значення у рамках культури. У діджитал-епосі символ зазнає модифікацій: він швидко змінюється, легший у поширенні, часто має мультимедійний характер, гетерогенний контекст тлумачення.

Як зауважує О. Гудзенко [3], цифрова трансформація культури стає каталізатором інновацій у культурному та арт-середовищі. Балалаєва О. [1] акцентує увагу на тому, що цифрова культура

виходить за межі технологій, включаючи ціннісно-нормативні аспекти, і система символів у ній виступає як механізм соціальної інтеграції.

Отже, символ у діджитал-середовищі – не лише умовний знак, а динамічна точка взаємодії культури, технології та медіа.

Специфіка символів у цифровій культурі.

У цифровій культурі символи набувають таких специфічних ознак:

- швидкість передачі й зміни: меми, емоджі, іконки можуть з'являтися і еволюціонувати протягом годин;

- мультиформатність: символ може бути зображенням, гіфкою, інтерактивним об'єктом, елементом UI;

- глобалізація + локалізація: символи одночасно поширюються глобально і адаптуються локально [7];

- інтерпретативна гнучкість: користувачі створюють нові значення, переписуючи символи.

Наприклад, автор статті «Symbol Preaching in the Digital Age» [2] показує як у цифровому медіа-середовищі символ переходить від розпізнавання до інтерпретації, а не лише візуальної форми.

Серед українських контекстів Х. Плецан [6] висвітлює цифровізацію культурного простору України й її вплив на символічну продукцію у креативних індустріях.

Таким чином, символ у діджитал-епосі – це активний учасник комунікації, який трансформується разом із технологіями та зміною медіапростору.

Культурологічний аналіз символів у цифровій добі. Культурологічний аналіз символів у цифровій добі вимагає адаптації методів: семіотичний підхід залишається актуальним (символ як знак і носій значення), але додаються елементи медіааналізу, візуального аналізу, дискурс-аналізу, а також аналіз алгоритмічної інфраструктури (як платформи формують символи та їх функції).

Такий підхід можна окреслити як трирівневий:

- 1) Технологічний рівень (інтерфейс, платформа, алгоритм);

- 2) Символічно-комунікаційний рівень (значення символу, його інтерпретація, контекст);

- 3) Культурно-семантичний рівень (ідентичність, належність, глобалізація-локалізація).

Наприклад, автор У. Тен [7] вказує, що символи можуть використовуватися як творча технологія формування глобальної культури, коли цифрові платформи дають нову «мову» символів. У цьому контексті аналіз українських прикладів – наприклад, графічних символів військово-патріотичної ідентичності (О. Кравченко, К. Безмелицина) [5] – показує як символи адаптуються до цифрових медіа й змінюють свою функцію.

Для практики – дослідникам і художникам – це означає: потрібно враховувати не лише значення символу, але й технологічне середовище його розповсюдження, алгоритмічні механізми платформи та потенціал для емуляції (переписування) значень користувачами. Такий комплексний підхід дозволяє краще зрозуміти, як цифрові символи функціонують у сучасних медіа та культурних практиках.

Культурні наслідки трансформації символів у діджитал-епосі.

Перша сфера наслідків – ідентичність та належність. Цифрові символи стають інструментами самоідентифікації та групової належності: аватар, мем або цифровий «лідер думки» виконують функцію символів, що формують спільнотну ідентичність.

Друга сфера – активізм і комунікація. Символи у соцмережах можуть бути інструментом протесту, культурного висловлення чи зміни дискурсу. Наприклад, цифровий фольклор українського «кібер-війська» розглядається як нова форма символічної війни, що поєднує меми, іконографію та цифрові наративи [4].

Третя сфера – ризики і виклики. Це комерціалізація символів, апропріація культурної спадщини, спрощення змісту до поверхневого візуального маркера. Цифрові платформи не лише передають символи – вони трансформують їх. У процесі цифрової комунікації символи набувають глянцевої зовнішності, стають емоційно насиченими, але часто позбавленими багатошарової культурної глибини. Візуальні алгоритми соціальних мереж орієнтовані на миттєве залучення, тому зміст символу редукується до «образу, що працює». Традиційна символіка, яка колись передавала колективний досвід чи сакральний сенс, у діджитал-середовищі перетворюється на трендовий знак, здатний швидко втратити первісне значення. Водночас така спрощеність не завжди є деградацією. У цифровому просторі виникає новий тип символізму – динамічний, мережевий, інтерактивний. Він живе не в одному культурному коді, а в багатьох одночасно, переходячи між контекстами й аудиторіями. Символ стає не носієм сталого змісту, а інструментом комунікації, який змінюється разом із тими, хто його використовує.

Таким чином, цифрова культура створює подвійність: вона посилює естетику символу, але розчиняє його метафізичну глибину, натомість пропонуючи нову – гнучку, фрагментарну, проте більш відкриту до переосмислення форму смислу. Отже, трансформація символів у діджитал-епосі – це не

лише технологічний процес, а культурна революція, яка змінює способи створення, поширення та інтерпретації значень у суспільстві.

Культурні наслідки трансформації символів у діджитал-епосі. Трансформація символів у цифрову добу – це не лише технологічна еволюція засобів комунікації, а й глибока культурна зміна, що торкається самої структури людського мислення, способів самоідентифікації та колективної уяви. Символ у цифровому середовищі перестає бути статичним носієм значення; він стає подією, жестом, що відбувається у просторі взаємодії користувачів.

Ідентичність та належність. Першим культурним наслідком є зміна уявлень про ідентичність. Якщо у традиційній культурі символи були спадковими – родовими, національними, релігійними, – то в діджитал-епосі вони створюються та переосмислюються в реальному часі. Аватари, емодзі, хештеги, меми або навіть профільні картинки стають новими маркерами належності. Цифрові спільноти формуються не через територіальні чи мовні зв'язки, а через обмін символами. Таким чином, «символічний капітал» користувача визначається не минулим, а його активністю у віртуальному просторі. Участь у флешмобі, використання певного емодзі чи кольору аватару – це вже форма символічної поведінки, через яку людина комунікує свою ідентичність і позицію в спільноті.

Активізм і комунікація. Друга сфера наслідків – це політичний і культурний активізм. Символ у цифровому середовищі набуває оперативної сили: він здатен миттєво мобілізувати спільноти, викликати емоційний відгук і перетворювати приватну думку на публічний жест. Хештеги протестів, меми, гасла або навіть емодзі стають новими формами колективного висловлення. У цьому сенсі цифровий фольклор українського «кібер-війська» є яскравим прикладом нової символічної війни, у якій поєднуються іронія, художня форма та медійна стратегія. Такий «меметичний активізм» створює новий тип культурної наративності – гнучкий, емоційно насичений і візуально привабливий, здатний швидко реагувати на події й змінювати соціальний дискурс.

Ризики та виклики. Третій аспект – небезпека спрощення змістів. Комерціалізація символів, культурна апропріація та алгоритмічна логіка цифрових платформ призводять до того, що символи втрачають глибину і перетворюються на поверхневі знаки впізнаваності. Алгоритми соціальних мереж орієнтовані на залучення, а не на розуміння, тому візуальна форма починає переважати над змістом. Замість сакрального знака чи метафізичного образу з'являється «зображення, що працює» – яскраве, миттєво впізнаване, але короткотривале. Проте цю тенденцію не слід сприймати лише як деградацію. У цифровій культурі формується новий тип символізму – динамічний, гібридний і відкритий до взаємодії. Символи більше не належать окремій культурі: вони подорожують між мовами, платформами й контекстами, утворюючи «мережеву семіотику». Кожен користувач може стати співавтором символу, модифікуючи його відповідно до власного досвіду чи світогляду. Таким чином, символ перестає бути лише відображенням колективного минулого – він стає засобом творення спільного майбутнього.

Діджитал-епоха створює парадоксальну ситуацію: з одного боку, вона посилює естетичну виразність символів, робить їх ближчими, більш емоційно привабливими; з іншого – розчиняє їхню метафізичну глибину. Втім, на місці втраченої сталісті виникає нова – фрагментарна, інтерактивна, здатна до постійного переосмислення культура смислів. Трансформація символів у цифровому просторі – це не лише наслідок технічного прогресу, а справжня культурна революція, яка змінює способи, якими людство мислить, відчуває й комунікує.

Висновки. Характер цифрових символів: швидкість, мультиформатність, глобально-локальна адаптація, гнучкість інтерпретації.

1. Методологічні оновлення: культурологія має інтегрувати семіотичний підхід, медіааналіз, візуальний аналіз, дискурс-аналіз та алгоритмічний аналіз платформ.

2. Культурні наслідки: формування цифрових ідентичностей, можливості активізму, ризики девальвації символічного змісту.

Подальші дослідження можуть зосередитися на:

- Порівнянні цифрових символів у різних культурах;
- Розробці методологій аналізу (мережевий та візуальний аналіз символів у соцмережах);
- Інтеграції художньої практики з культурологічним дослідженням символів у діджитал-середовищі.

Отже, символ у діджитал-епосі набуває нових вимірів, водночас зберігаючи свою глибинну функцію – бути посередником між сенсом і образом, між індивідуальним і колективним досвідом. Цифрові технології не лише перетворюють способи репрезентації символів, а й змінюють саму природу символотворення: алгоритми, штучний інтелект і мережеві платформи стають співучасниками культурної комунікації. Символ у цьому контексті вже не є стабільним кодом – він стає процесом, рухомим знаком, який постійно перекодовує себе у взаємодії з новими медіа й користувацькими практиками.

Отримані висновки можуть бути використані у викладанні культурологічних дисциплін, зокрема курсів, пов'язаних із семіотикою культури, цифровими медіа та візуальними дослідженнями. Також результати дослідження можуть стати методологічною основою для розробки цифрових мистецьких проєктів, музейних експозицій та інтерактивних освітніх програм, які працюють із сучасною символікою в умовах віртуального середовища.

Список використаної літератури

1. Балалаєва О. *Детермінанти генези цифрової культури*. Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія, 2024. 15 (1). С. 119–125. <https://humstudios.com.ua> DOI: 10.31548/hspedagog 15 (1). 2024. Р. 119-125.
2. Hégy P. M. *Symbol Preaching in the Digital Age: From Symbol Recognition to Symbol Interpretation in Facebook Ads*. Religions, 2023. 14 (2). Р. 229. <https://www.mdpi.com> doi.org/10.3390/rel14020229.
3. Hudzenko O. Digital Transformation in Culture: Current Realities and Development Perspectives. *Cxið*, 2023. 15 (1). Р. 45–59. <https://skhid.kubg.edu.ua> DOI: <https://doi.org/10.21847/2411-3093.2023.4> (3). 296605.
4. Kolomiyets L. Digital Folklore of the Ukrainian Cyber Forces: Symbolic Practices in Wartime Media. *Ideopol*, 2023. 10. Р. 12–27. <https://ideopol.org>.
5. Kravchenko O., Bezmelitsyna K. Graphical Symbols of Military-Patriotic Identity in the Digital Environment. *Journal of Ukrainian Studies*, 2024. 34. Р. 36–48. <https://jrnl.nau.edu.ua> DOI: doi.org/10.32782/2415-8151.2024.34.36.
6. Pletsan K. Theoretical and Methodological Principles of Digitalisation of Cultural Space in the Process of Creative Industry Development in Ukraine. *Culture and Art*, 2021. 22. Р. 78–93. [researchgate.net](https://www.researchgate.net) DOI:10.31866/2410-1915.22.2021.235897.
7. Ten Y. P. Creative approach to shaping the symbolic system of global culture. *Creativity Studies*, 2022. 15 (1). Р. 102–115. journals.vilniustech.lt DOI:10.3846/cs.2022.12626.

References

1. Baliaeva O. Determinants of the genesis of digital culture. *Humanitarian Studios: Pedagogics, Psychology, Philosophy*, 2024. 15 (1). Р. 119–125. [https://doi.org/10.31548/hspedagog15\(1\).2024.119](https://doi.org/10.31548/hspedagog15(1).2024.119).
2. Hégy P. M. Symbol Preaching in the Digital Age: From Symbol Recognition to Symbol Interpretation in Facebook Ads. *Religions*, 2023. 14 (2), 229. <https://www.mdpi.com> doi.org/10.3390/rel14020229.
3. Hudzenko O. Digital Transformation in Culture: Current Realities and Development Perspectives. *Cxið*, 2023. 15 (1). Р. 45–59. skhid.kubg.edu.ua DOI: [https://doi.org/10.21847/2411-3093.2023.4\(3\).296605](https://doi.org/10.21847/2411-3093.2023.4(3).296605).
4. Kolomiyets L. Digital Folklore of the Ukrainian Cyber Forces: Symbolic Practices in Wartime Media. *Ideopol*, 2023. 10. Р. 12–27. <https://ideopol.org>.
5. Kravchenko O., Bezmelitsyna K. Graphical Symbols of Military-Patriotic Identity in the Digital Environment. *Journal of Ukrainian Studies*, 2024. 34. Р. 36–48. <https://jrnl.nau.edu.ua> DOI: doi.org/10.32782/2415-8151.2024.34.36
6. Pletsan K. Theoretical and Methodological Principles of Digitalisation of Cultural Space in the Process of Creative Industry Development in Ukraine. *Culture and Art*, 2021. 22. Р. 78–93. www.researchgate.net DOI:10.31866/2410-1915.22.2021.235897.
7. Ten Y. P. Creative approach to shaping the symbolic system of global culture. *Creativity Studies*, 2022. 15 (1). Р. 102–115. <https://journals.vilniustech.lt> DOI:10.3846/cs.2022.12626.

UDC 7.03:004.738.5:316.774

SYMBOL IN THE DIGITAL ERA: CULTURAL STUDIES OF SYMBOLS, APPLIED CULTURAL STUDIES, DIGITAL CULTURE

Kateryna DANNYK – PhD in Cultural Studies, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Performing Arts and Culture, Kyiv National University

The paper presents an overview of recent publications examining the role of symbols in digital culture and their importance in applied cultural studies. The aim of the research is to identify how symbolic systems evolve under the influence of digital communication and technological mediation. The study discusses theoretical and methodological approaches to analyzing digital symbols, focusing on their transformation in visual, textual, and multimedia formats. The research methodology combines comparative, semiotic, and cultural analysis to explore the functioning of digital symbols across artistic and communicative practices.

Results. The analysis reveals that modern digital symbols act as communicative, identificational, and aesthetic markers within virtual environments, performing the role of mediators between technology and human creativity. The study outlines key trends in the development of digital culture in Ukraine and worldwide, emphasizing the contribution of creative industries to the generation of new cultural meanings.

Novelty. The paper introduces an interdisciplinary framework for understanding digital symbols as elements of cultural production, connecting theoretical concepts of cultural studies with practical applications in digital media.

Practical significance. The findings can be useful for cultural practitioners, educators, and researchers developing strategies for symbolic communication and creative content production in the digital era.

Key words: digital symbols, digital culture, cultural studies, creative industries, visual symbols.

Стаття отримана 8.01.2025

Стаття прийнята 15.02.2025

Стаття опублікована 22.12.2025